

comparationem fieri per similitudinem æqualitatis, alioqui tribuendum esset professioni, quod faceret etiam ex attrito contritum, sed per quamdam proportionem, ad quam sufficit prædictus effectus dicto modo explicatus. Unde Bernardus, lib. de Præcepto et dispensat., interrogans cur monasterialis disciplina secundum Baptisma nuncupetur, respondet: *Arbitror ob perfectam mundi abrenuntiationem, ac singularem excellentiam vitæ spirituales, quæ præminet universis vitæ humanæ generibus. Hujuscemodi conversatio professores et amatores suos Angelis similes et dissimiles facit, imo divinam in homine reformat imaginem, configurans nos Christo instar Baptismi, et quasi denique secundo baptizamur, dum per id quod mortificamus membra nostra, quæ sunt super terram, Christum induimus, complantati similitudini mortis ejus.* In quibus verbis imprimis videtur comparisonem illam attribueri non solum professioni, sed observationi ejus, et toti vitæ religiosæ, quam alibi martyrio comparavit; et deinde si ipsi professioni aliquid in hoc negotio tribuit, non illud fundat in privilegio, vel promissione aliqua Dei, sed in ipsius operis excellentia.

8. Præterea non videtur amplius necessarium ad favorem religiosæ professionis, cum et ipsa habeat proportionem ad prædictam satisfactionem, quod melius est, ut dixi, et præterea quodammodo obliget hominem ratione status ad majorem in dies satisfactionem exhibendam pro peccatis præteritis ratione status suscepti. Unde, et tali operi et statui magis accommodata ratio providentiæ videtur, ut religiosi pro peccatis præteritis, vel in ipsa professione, vel si tunc remissi fuerint, post illam pro peccatis præteritis condigne satisfaciant. Hæc autem dixerim, non ut priorem sententiam simpliciter rejiciam, neque ut piam existimationem aut devotionem erga professionem religiosam imminuam, sed ut certa ab incertis distinguam, et religiosos admoneam, ne spe illius liberalitatis incertæ, certam satisfactionem pro peccatis omittant. Addendum vero est ex concessione Summorum Pontificum, aliquibus religionibus concessum esse ut omnes personæ, quæ in eis recipiuntur, plenariam omnium peccatorum indulgentiam in ipso ingressu, et iterum in morte consequantur, sicut conceditur religionis Societatis Jesu, ut habetur in Compendio privilegiorum ejusdem Societatis, verbo *Indulgentia*, § 4, qua cæteri Mendicantes fruuntur.

CAPUT XIV.

UTRUM PER RELIGIOSAM PROFESSIONEM COMMUTENTUR SEU EXTINGUANTUR OMNIA VOTA QUÆ IPSAM PRÆCEDUNT.

1. *Commutatio voti in minus vel æquale bonum non fit ipso jure.* — Hic est unus ex præcipuis effectibus qui tribui solent professioni religiosæ; quia vero res difficultatem habet, sive quæstio procedat de ipsa commutatione, an fiat generalis de omnibus votis quæ professionem præcedunt, sive de modo, an, scilicet, fiat ipso jure, vel semper requiratur actum hominis commutantis, ideo de illa sigillatim hic disputabimus. Duobus vero modis potest Papa absolvere vel ligare, scilicet vel communi jure, vel ab homine, seu per proprium personalem actum in particulari. Hic autem posterior modus est usitatus, et indubitatus ac certus in hujusmodi actu commutandi vota. De priori vero est specialis dubitatio propter vota simplicia, quæ præcedunt professionem religionis, an ipso jure commutentur in statum religionis. Nam de cæteris omnibus votis, certum est nullam talem commutationem in illis reperiri; a nullo enim auctore quem ego viderim asseritur, neque in jure scripta invenitur, nec est introducta consuetudine aliqua de qua nobis constet. Ex quo imprimis colligimus, commutationem voti in minus bonum, imo et in æquale, nunquam ipso jure fieri; quia si aliqua commutatio fit ipso jure, maxime est votorum simplicium in statum religiosum; at vero illa non est (si revera est) nisi ratione melioris boni; ergo in minus vel æquale nunquam fit ipso jure. Ratio etiam hoc suadet, quia ad faciendam hujusmodi commutationem licite et valide, necessarium est in particulari considerare circumstantias actionum vel personarum, et ex eis colligere, tum causam, tum etiam modum commutationis, argumento c. 1 de Voto. Sed ad hujusmodi considerationem necessaria est hominis actio; non ergo potest talis commutatio recte fieri ipso jure, sed debet fieri ab homine, id est, a Pontifice, vel immediate, vel per alium cui illam committat.

2. *Commutatio voti in melius ipso jure solum fit per ingressum religionis.* — Et hinc etiam fortasse est ut, extra illum casum de religione, certum sit nullum alium reperiri, in quo vota commutentur, etiam in melius. Quia, licet supposita certitudine de meliori

bono, non sit necessaria causa ut commutatio fieri possit, tamen illa comparatio inter particularia bona in jure facta non est, quia vel moraliter non potuit, quia quod secundum speciem suam est melius bonum, potest in individuo esse minus; vel certe non oportuit, quia nulla erat moralis necessitas talis commutationis, quia si in particulari constiterit de meliori bono, vovens, si voluerit, potest illam facere, non potest autem cogi ad illam faciendam, quia voti obligatio voluntarie suscipienda est; si autem non constiterit in particulari de meliori bono, non expedit ut auctoritate juris talis commutatio fiat. Neque in hoc æquiparanda est lex gratiæ legi veteri, in qua vota quædam necessariam vel determinatam habebant jure divino commutationem, ut patet Levit. ult.; illa enim præcepta fuerunt eo tempore cæremonialia, et accommodata illi statui propter genera sacrificiorum et oblationum quæ tunc erant in usu; in lege autem nova, nullum est jus divinum de hac re, et humanum esse non oportuit propter dictas causas.

3. *Sententia communis tenet, per professionem omnia vota præcedentia extinguere.* — In illo autem particulari casu de statu religionis est communis sententia, omnia vota præcedentia extinguere per professionem religionis, veluti per quamdam commutationem in quidpiam ita melius, ut universaliter et quasi eminenter omnia præcedentia comprehendat. Ita tenet D. Thomas hic, art. 12, ad 1, et q. 189, art. 3, ad 3, quibus locis idem affirmat Cajet. Quod adeo verum censuit D. Thomas, ut in eadem quæst. 189, art. 8, ad tertium dixerit, eum, qui vovit ingredi religionem arctiorem, et sua auctoritate ingressus est laxiorem, et in ea professionem emisit, non teneri amplius transire ad strictiorem religionem, quia prius votum simplex extinctum fuit per subsequens solemne, etiamsi talis professio facta non fuerit sine peccato; ratione præcedentis voti simplicis. Idem tenet Soto, 7, de Justitia, q. 4, art. 3; Palud., in 4, dist. 38, q. 4, art. 2, et ibi Supplem.; Summa confes., lib. 1, tit. 8, q. 78; Sylvest., *Votum*, 3, q. 9, et *Votum*, 4, q. 3, vers. 4, et q. 7, vers. 3; Tabiena, *Votum*, 3, § 9; Navarr., c. 12, n. 65 et 78; Covar., in c. *Quantis pactum*, 1 p., § 3, n. 4; Armilla, verbo *Votum*, n. 28. Significant Glossa et Canonistæ, in c. *Scripturæ*, de Voto. Ex quo textu sumitur præcipuum fundamentum hujus sententiæ; sic enim ait: *Reus fracti voti aliquatenus non habetur, qui*

temporale obsequium in perpetuum noscitur in religionis observantiam commutare. Cujus etiam triplicem rationem indicat D. Thomas supra. Prima, quia alia vota sunt de particularibus operibus; professio autem religionis est de tota vita hominis, et ideo in illa cætera includuntur, sicut particularia in universali. Secunda, quia per professionem moritur homo priori vitæ. Tertia, quia singulares observantiæ religioni non competunt, satisque est illius onus sustinere.

4. *Vota præcedentia professionem, quæ cum illa simul impleri non possunt, per eam commutantur et extinguuntur.* — Quia vero hæc fundamenta non videntur satis convincere ad persuadendam dictam sententiam, ut constet quid sit certum, quid vero dubium, advertendum est primo, quædam esse vota præcedentia professionem, quæ non possunt simul impleri cum ipsa professione, ut vota peregrinationum, eleemosynarum, et similia; alia vero esse quæ simul cum professione consistere et impleri possunt. De prioribus, res est certa commutari et extinguere per professionem religionis, et hoc maxime probat c. *Scripturæ*, et fortasse nihil aliud, in quo non tam condit jus quam declarat, ut patet ex ratione quam adducit, quæ ita etiam formari potest. Quia votum natura sua includit conditionem, ut majus bonum non impediatur; constat autem majus esse bonum religionis quam quodlibet aliud temporale vel particulare, quod per alia vota voveri solet aut potest; ergo qui proficitur religionem prætermittis prioribus votis, non agit contra illa, sed utitur jure suo, quod in priori voto semper intelligitur reservatum, et consequenter priora vota cessant, quia jam etiam cessavit conditio, sub qua intelligebatur esse factum. Major supponitur in d. cap.; et in integra ejus lectione expresse sic habetur: *Scripturæ sacræ testimonio declaratur, quod spiritualis homo propositum non mutat, cum pro salute animæ suæ utilius aliquid meditatur.*

5. *Etiam extinguuntur vota peregrinationis Terræ Sanctæ.* — An hæc commutatio fiat ex natura rei, vel ex gratia, et jure Pontificio. — Neque oportet ab hac generali regula excipere votum peregrinationis Terræ Sanctæ, ut quidam voluerunt, tum quia ratio facta, et in textu expressa, generalis est, nam etiam illa peregrinatio est temporale obsequium, et non debet impedire perpetuum; tum etiam quia, ex integra lectione illius textus, constat de illo speciali casu locutum

fuisse Romanum Pontificem; verba enim sunt: *Inde est quod vestris justis postulationibus alias non indignati indulgemus, inclinati vobis indulsimus, quatenus si quis sepulchrum Dominicum vel alia limina Sanctorum proposuerit visitare, et infirmitate, vel alia rationabili causa occurrente, apud vos religionis habitum assumere, atque Deo servire voluerit, libere eum recipere valeatis, nec voti facti reus habeatur, qui temporale, etc.* Constat ergo Pontificem idem censere quoad hanc commutationem de voto peregrinationis Terræ Sanctæ, quod de aliis. Posset autem quis interpretari hæc verba de voto peregrinationis, tantum devotionis causa, non tamen de alio voto in subsidium Terræ Sanctæ. Et ita illud excipit Sylvester, *Votum*, 4, q. 7, vers. 3; Angel., eodem verb., in principio. Alii vero Doctores communiter etiam hoc non admittunt, vel tacendo talem exceptionem, vel expresse illam excludendo, ut Cajetanus, verb. *Voti dispensatio*, et Navar., n. 79. Qui tamen absolute loquuntur de voto Hierosolymitano; sine dubio tamen volunt excludere Sylvestri limitationem. Et idem sentiunt Richard., in 4, distinct. 38; et Angel., verbo *Votum*, 4. Et cum textus in hoc nihil distinguat, non est cur nos distinguamus, et materiam favorabilem coarctemus; quod magis ex dicendis patebit. Considerari etiam potest in illis verbis, quæ ex integra lectione retulimus, in eis non significari hanc commutationem ex natura rei, ut dicebamus, sed ex speciali gratia, et novo jure Pontificio; hoc enim significat verbum illud, *indulgemus*. Et ratione etiam declarari potest, quia votum peregrinationis non est simpliciter impossibile cum voto religionis, posset enim prius peregrinatio fieri, et postea religionis habitus suscipi; ergo quod, prætermissio hoc ordine, liceat statum ingredi religionis, videtur esse indultum Pontificis. Respondeo prius ad hanc rationem, comparatione facta ad idem tempus, melius esse ingredi religionem quam peregrinari; et ideo, licet verum sit eum, qui habet peregrinandi votum, illud implere prius debere, et postea ingredi religionem, melius nihilominus est statim ingredi, quam illum ordinem servare, quia in illamet anticipatione religionis, ex suo genere est major spiritualis utilitas; præterquam quod, interposito illo tempore, possunt offerri occasiones aut pericula, quæ propositum religionis impediunt. Adde quod, servato illo ordine, jam non esset locus com-

mutationi; nam post votum impletum, quæ esse potest commutatio? Igitur ad illud verbum textus respondeo, aut verbum illud solum esse benevolentiae et auctoritatis, vel ad summum significare, Pontificem fecisse aliquam gratiam illis religiosis, declarando talem esse illorum statum, ut præferatur cæteris actibus, etiam voto promissis. Denique, in collectione Gregoriana omissum est illud verbum tanquam non necessarium, et fortasse ad hanc ambiguitatem tollendam.

6. *Etiam extinguuntur pure vota realia. — Promissio humana non commutatur, sed debet impleri. —* Rursus addendum est, non esse necessarium excipere vota realia, ut recte adnotarunt Cajet., Covar. et alii supra. Idem Cajet., 2 tomo Opusc., tract. 11, q. 3. Cujus fundamentum sumendum est ex dictis supra tractatu præcedente, scilicet, quod per votum reale non acquiritur jus ei in cujus utilitatem cedit; et ideo sistendum est in puro voto; quia si adjuncta est propria humana promissio, illa non commutatur, sed implenda est, sicut sunt alia humana debita solvenda, si fieri potest. Quando vero sunt pura vota, etiamsi realia sint, commutari possunt; unde in verbis, et ratione textus allegati hæc etiam comprehenduntur; et ideo etiamsi sit votum in subsidium Terræ Sanctæ, quod mixtum est, et quoad eam partem redimi posset, sub hac generali regula comprehenditur, et sufficienter commutatur in professionem religionis, tanquam temporale obsequium in perpetuum. Oportet autem advertere hic solum esse sermonem de his votis, quatenus eorum observantia impossibilis est cum statu religioso, in quo homo nihil habet proprium ex quo possit vota realia implere. Unde nunc solum considerantur illa vota quatenus obligare possent pro illo tempore, pro quo homo jam est religiosus, ut si esset votum dandi singulis diebus vel annis talem eleemosynam, aut faciendi piam operam. Et idem censeo de quolibet voto reali, cujus obligatio non urget ante illud tempus in quo homo vult fieri religiosus, quia non tenetur tunc homo anticipare solutionem; nec postea locum habet obligatio, ut declaravi. At vero si votum reale tale sit, ut possit et debeat esse impletum eo tempore, tunc observantia talis voti non est impossibilis cum ingressu religionis, ut per se constat, et ideo in eo non habet locum præsens regula, sed juxta aliam partem propositam de votis non impossibilibus, de hoc judicandum est.

7. *Duplex genus votorum quæ possunt esse simul cum professione. —* Alia ergo sunt vota, quorum observantia et executio simul esse posset cum professione religionis. Quæ in duplici sunt differentia: quædam, quæ sufficienter impleri possunt ante ingressum religionis sine ullo impedimento, vel dilatione ejus; ut, verbi gratia quia, licet homo velit hodie ingredi religionem, hodie etiam potest prius facere eleemosynam, aut sacrificium, vel orationem, aut aliud simile quod promisit. Alia vero sunt implenda in ipso statu religionis, quia et materia illorum in eo statu locum habet, ut sunt orationes, jejunia, etc., et duratio obligationis talis voti per se extendebatur ad totum illud tempus. Et in utrisque intelligi potest duplex commutationis modus. Unus ex voluntate, et intentione ipsius voventis; alius ipso jure, seu facto, ipso etiam homine nihil de tali commutatione cogitante aut volente.

8. *Vota, quæ urgent ante ingressum religionis, non commutantur ex vi juris; possunt tamen commutari ex intentione voventis, et quomodo. —* Hoc ergo posito, de prioribus votis res est facilis. Aut enim tempus pro quo obligabat tale votum, impletum est ante ingressum religionis, vel non. Si jam est impletum, debet etiam statim impleri votum, etiamsi religionis ingressus proxime futurus sit; suppono enim non differri propter implendum aliud votum (hoc enim nunquam est necessarium, ut dixi), sed ex voluntate ipsius hominis religionem ingressuri; tunc autem nulla est ratio excusans ab observatione voti, quod jam obligat. Ut, verbi gratia, habeo votum jejunandi hodie, et decrevi crastina die ingredi religionem; nihilominus teneor hodie jejunare, neque observantia hujus jejunii est impossibilis cum illo ingressu, nec est causa dilationis ejus, neque ex vi juris commutabilis in illum, quia, eo tempore quo ingressus religionis est futurus, jam erit violatum votum, et obligatio ejus extincta, propter lapsum tempus pro quo obligabat. Solum ex intentione voventis posset ibi intervenire commutatio hoc modo, si nimirum talis persona hodie et ex nunc habeat animum ad ingressum religionis, et in hanc obligationem commutandi jejunium, vel aliud votum, quod pro hodie habetur. Quod enim hoc modo fieri possit, manifestum est ex dictis, quia est commutatio in bonum evidentem melius; utrumque autem necessarium est ad illam commutationem, primum, ut habeat animum se obligandi ex tunc, quia in commutatione voti non aufer-

tur ejus obligatio, sed in aliam materiam mutari debet; et ideo non satis est habere propositum ingrediendi, sed etiam transferendi obligationem voti de actu præsentis in ingressum futurum. Secundo, est necessarium non tantum obligari ad religionem, sed etiam velle in hanc obligationem aliam commutare; nam qui habet unum votum, et facit aliud melius, non statim ipso facto commutat unum in aliud, nisi a principio habuerit animum suscipiendi posterius votum loco prioris, et non conjungendo utrumque simul.

9. *Vota, quorum impletio non urget ante ingressum religionis, non sunt ex necessitate antea implenda. —* Ita ergo censendum est de his votis, quæ debuerunt et potuerunt impleri ante ingressum religionis. Illa vero quorum obligationis tempus nondum advenit ante prædictum ingressum, non sunt ex necessitate antea implenda, nec tenetur homo prævenire tempus propter futurum religionis impedimentum, quia neque ex vi illius intentionis, quam habuit cum vovit, ad hoc se obligavit, neque est aliud caput unde oriri possit talis obligatio, cum illud impedimentum futurum justum sit, et licite possit voluntarie apponi, non obstante priori obligatione, eo vel maxime quod respectu eorum votorum, de quibus nunc agimus, religionis ingressus non est impedimentum absolutum, quia supponimus talia vota esse de actionibus, quæ in ipsa religione fieri possunt. Quapropter si vovens velit talia vota ante susceptum religionis statum non implere, sine dubio licite potest. De obligatione autem eorum post susceptum illum statum, eadem ratio erit, quæ de aliis votis, quæ nec debuerunt, nec potuerunt impleri ante ingressum religionis.

10. *Vota quæ compatiuntur cum ipsa professione, etiam extinguuntur per illam, si profitens velit commutare. —* Ad hoc non requiritur superioris auctoritas. — De his ergo postremis votis, certum imprimis censeo, si ipsemet vovens, et profitens religionem, habeat animum commutandi omnia priora vota sua in illam professionem, et ibi extinguendi omnem obligationem eorum, posse licite et valide id facere, tam in votis realibus quam in personalibus, et tam in minoribus quam in maximis, etiamsi essent reservata. Nunc enim revera nulla sunt, quæ hic comprehendere possint; nam vota peregrinationum impossibilia censentur, ut jam dictum est. Votum autem continentiae est pars, ut sic dicam, ipsiusmet professionis, unde non tollitur, sed so-

lemnizatur; votum autem religionis non commutatur, sed impletur. An vero in aliquo casu commutari possit, jam supra lib. 4 expendi. Ratio ergo hujus assertionis est, quia talis commutatio est evidenter in melius; ergo licet intendere illam; ergo etiam talis intentio efficax est. Unde quoad hanc partem non habet dubium, quod Panormitanus, in d. c. *Scripturæ*, in dubium revocat, an in eo casu ad hanc commutationem requiratur superioris auctoritas, certum est enim non requiri, quam ipse ibi fatetur esse opinionem Innocentii, et communem, et in eam ipse tandem inclinatur, addendo nihilominus tutius esse auctoritatem superioris interponere. Sed neque hoc necessarium est, quia prior illa pars est tutissima, et sine ulla ambiguitate, vel quia commutatio in melius propria auctoritate fieri potest, ut supra dixi; vel quia propter hoc principium etiam juvat auctoritas juris in d. c. *Scripturæ*, in quo declaratur, et bonum religionis esse melius quolibet temporali voto, et talis commutatio approbatur. Et quamvis in illo textu juxta integram lectionem sermo fuerit de votis impossibilibus, tamen ratio textus universalis est; et Gregorius IX, omitens particularem casum, et sola illa generalia verba in textu illo ponens, videtur voluisse omnem hujusmodi commutationem approbare.

11. *Objectio dissolvitur.*—Quod si quis objiciat, quia vota præcedentia possunt esse tot, ac tanti momenti, ut possint superare statum religionis, moraliter loquendo, respondeo non defuisse Doctores, qui hanc limitationem adhibuerint, ut videre licet in Richardo, in 4, dist. 38, et Angelo, *Votum*, 4, in principio, qui dicunt, quando aliud votum esset tanti momenti, ut conferri posset saltem sub dubio cum voto religionis, tunc consulendum esse Pontificem ad commutationem faciendam. Alii vero indistincte loquuntur, et melius, primo, quia in voto principaliter considerari debet bonitas et utilitas in ordine ad spiritualem salutem voventis, et in hoc excedit votum religionis. Secundo, propter rationes D. Thomæ, quæ non tam probant commutationem hanc ipso facto fieri, quam potestatem ut fiat, quia honesta et rationabilis est. Quocirca, licet fingamus votum præcedens esse de quacunque asperitate vitæ privatæ, et de maximis elemosynis, etc., nihilominus totum hoc commutari potest in statum religionis, quia hoc non solum securius est et immobilius, sed etiam substantialiter melius; nam in eo

offert homo Deo totum quod habet et habere potest, et ita in eo concluditur, vel formaliter, vel eminenter, quidquid in aliis privatis votis cogitari potest. Deinde, etiamsi admittamus casum dubium, non esset necessarius novus recursus ad Pontificem, sed sufficit auctoritas juris, quæ ex dict. c. *Scripturæ* sufficienter habetur; quidquid enim sit, an ipso facto commutet talia vota, saltem approbat commutationem, si eam vovens facere voluerit, et in votis impossibilibus hæc duo fere idem sunt. Et hoc saltem sensu verum est, hanc commutationem non ex privilegio juris positivi, sed jure naturæ licitam esse, ut sentit D. Thomas, 4, dist. 38, quæstione prima, articulo quarto, quæstiuncula 4, ad 2; et Tabiena, *Votum*, 3, § 9.

12. *Dubium an hæc commutatio fiat, etiamsi non intendatur a profitente.*—Adhuc vero superest declarandum, an hæc commutatio fiat ipso facto virtute legis, etiamsi vovens, seu profitens illam non intendat. In qua re videtur quidem valde probabilis sententia, commutationem hanc non fieri ipso facto, quia nullum est jus, cujus virtute fiat. Aut enim est jus naturale, aut positivum divinum, vel ecclesiasticum; nullum autem horum ostendi potest. De primo patet, quia hæc vota non sunt impossibilia ex natura rei; ergo non est cur ex jure naturæ unum excludat aliud, vel commutetur in aliud, seclusa speciali intentione voventis. Antecedens patet, quia illa vota non sunt impossibilia ex parte materiali, ut in casu ipso supponitur; neque ex parte obligationis, quia illæ non sunt contrariæ, si materiæ repugnantes non sunt. Nec vero propter solam multitudinem ex sola rei natura se excludunt, cum nec simpliciter, nec moraliter impossibilis sit homini omnium illarum observatio. Unde quantum ad actiones horum votorum non habent locum illæ rationes, quod homo moritur priori vitæ, et quod religio comparatur ad particularia vota, sicut totum ad partes; non enim ita moritur religiosus priori vitæ, quin licite et sancte possit multas actiones bonas efficere, in quibus prius se exercebat; et quamvis hoc non possit tam libere, sicut antea, sed cum dependentia a regula vel superiore, hinc tamen solum sequitur priora vota non obligare ad illas actiones, quando regulæ opponuntur, quia quoad hoc jam sunt impossibilia. Sequitur etiam non esse tam firma, sicut antea, cum possint irritari a prælato, quia hoc secum affert status religiosus. Unde etiam quoad hoc habet

repugnantiam cum talibus votis, scilicet, quoad firmitatem eorum; simpliciter tamen illam non habet cum obligatione illorum. Neque etiam quoad hoc includit illa tanquam totum partem; quia et potest esse status religiosus sine his votis, et illi possunt adjungi, ut manifeste patet; nam homo jam religiosus potest similia vota facere, quæ valida sunt, quando non irritantur, ut supra visum est; ergo solo jure naturæ non fit hæc commutatio ipso facto. De jure autem positivo divino magis patet quam ut probatione indigeat, tum quia neque in divina Scriptura habetur, neque ex traditione, aut Pontificum vel Conciliorum declaratione de illo constat; tum etiam quia, licet status religionis ex jure divino manaverit, tamen modus et circumstantiæ ejus in particulari non fuerunt jure divino præscriptæ. Una autem ex his particularibus circumstantiis, satisque incerta, est hæc votorum commutatio; non est ergo cur divino juri attribatur.

13. Venio ad jus ecclesiasticum, nam si quod est, maxime dicto c. *Scripturæ*, nullum enim aliud ab auctoribus adducitur, aut a me inventum est. Ex illo autem non satis colligitur, nam, ut omittam incertum esse an textus ille intelligendus sit de omnibus votis, vel solum de impossibilibus, propter antiquam lectionem integram, tamen illo etiam admissio, nullum est verbum in illo textu, quod commutationem ipso facto et ex vi juris indicet. In quo expendo verbum illud *commutat*, refertur enim ad ipsum voventem, de quo dicit non fore reum voti, si hanc faciat commutationem; ergo jus illud non facit commutationem, sed sustinet ac defendit quam fecerit vovens. Ad quod etiam adduco generales regulas omnium interpretum ad intelligenda talia jura, nam quando lex utitur verbo quod requirit hominis actionem, non facit seipsa, ut cum dicit, *excommunicatur*, vel faciat hoc, aut illud. Et idem est si det licentiam faciendi, dat enim seipsa licentiam, non tamen per se facit actum ad quem licentiam præbet; atque hic est modus loquendi in illo textu; tunc autem lex operatur seipsa, quando aut similibus verbis id exprimit, aut utitur verbo indicativi, vel æquipollentis, quod mediam actionem hominis non requirit, ut, *excommunicatus sit*; de quibus regulis dixi late in tomo de censuris, et lib. 5 de Legibus; in illo autem textu nullum est simile verbum, ut ex dictis constat.

14. Hic discursus satis efficaciter probat,

ut existimo, nullum esse jus divinum aut ecclesiasticum scriptum, cujus virtute hæc commutatio ipso facto fiat. An vero tale jus fuerit consuetudine introductum, dubitari potest propter tot et tantorum virorum auctoritatem; sed quia hoc ad factum pertinet, de quo mihi non satis constat, nihil circa illud definio. Et ideo consulo ut qui profitentur, admoneantur semper de hujusmodi commutatione facienda, vel certe ut superiores statim post professionem factam illa irritent, quod facere possunt, et propter hoc fortasse dixerunt Canonistæ, tutius esse ut in hac commutatione prælati auctoritas interponatur. Hinc etiam dixit Richardus in 4, dist. 38, art. 8, q. 2, quod si volens facere professionem, actualiter vel habitualiter vult manere obligatus ad vota quæ fecerat in sæculo, non commutantur in votum religionis; si autem actualiter vel habitualiter intendat absolvi, manet absolutus; per habitualementem intentionem, necesse est ut intelligat virtualement, quæ ex aliqua actuali relicta sit, alioqui solus habitus nihil operatur. Et idem sentit Summa Angel., verbo *Votum*, 4, n. 2. Sylvester vero supra dicit quod, licet profitens voluerit manere obligatus prioribus votis, si tamen hanc voluntatem habuit ante professionem, nihilominus ipso jure tolluntur per professionem. Sed certe quamvis alias de tali jure satis constaret, difficile creditur est habere hanc vim, etiam contra voluntatem virtualement voventis, cum jus non intendat beneficium invito conferre, aut majus bonum impedire, si aliquis vult voluntarie illud implere. Unde ipse Sylvester fatetur quod si in ipso instanti professionis quis habeat talem voluntatem, vota non commutantur ipso jure; parum autem refert quod voluntas duratione præcesserit, si moraliter seu virtualiter maneat, et retractata non est. Quocirca, etiam admissio illo jure, saltem ob consuetudinem, intelligendum erit, dummodo quis non habeat contrariam voluntatem; nam tunc ex vi illius vota manebunt; irritari autem poterunt a prælato religionis, ut dicti auctores fatentur.

15. *D. Thomas assertit votum religionis strictioris extingui per professionem in laxiori.*—*Licita est hæc commutatio auctoritate superioris etiam dispensantis.*—Ex his etiam videtur difficilis illa sententia D. Thomæ satis recepta, eum, qui emisit simpliciter votum religionis arctioris, et absque dispensatione intravit laxiorem, et in ea professionem emisit,